

ESSAY

FRIDA HASTRUP OG CECILIE RUBOW

I OMEGNEN AF COPENHAGEN

Verden ankom til København, til klimatopmødet COP15, 2009. Her var måske flere nationaliteter til stede end nogensinde før. Der var glober på Rådhuspladsen, i Metroen, i aviserne, på husene. En isbjørn stod og smeltede på Gammeltorv, og der var telte med nødråb fra tundraen. Alt begyndte indhyllet i en novembergrå december som en måske i sig selv trist påmindelse om en årstids forsvinden.

Vi gjorde forsøget at følge skabelsen af klima, videnskab, forståelse og konflikt i omegnen af Bella Centrets COP. Vi søgte væk fra Bellas centrum, som heller aldrig opstod. Verden var ikke klar til en klimaenighed. Verden var stadig verden.

Åbning: Videnskaben afklaret

Mens COP'en officielt åbner, er videnskabsfolk samlet i Københavns Universitets festsal. Grundstemningen er mørk hos repræsentanterne med viden om sort kulstof, CO₂, havstigning og andre faktorer indblandet i den globale opvarmning. Vi, nogle hundrede tilhørere, får præsenteret en mængde grafer, som hver og én går samme vej. Der er *mere* forurening, *mere* ødelæggelse, *flere* reelle og potentielle katastrofer i vente. Udsigterne med det nuværende forbrug er dystre, og en horisont med nye *tipping points* rykker stadig tættere på.

„Det er ikke sikkert, det ender godt,“ siger Katherine Richardson, som leder os i gennem dagen, fraregnet de par timer, hun mønstrer i Bella Centret. Den tyske klimaekspert Hans Joachim Schellnhuber følger tørt til: „Mennesket står i vejen for menneskearten.“

På denne dystopiske baggrund er det modintuitivt og sært opløftende at se, at det er så vitale mennesker, der overgiver de triste tal og de grå udsigter. Hjemmevante med headsets bærer atmosfære- og nanoforskerne sig ubetvivlelige

frem. Elegant, kort og præcist viser de velorganiserede powerpoints og giver verbale pointer med kropslig kraft. Sådan er tallene, vi ved det, vi er enige, og vi har arbejdet med det i årevis.

Det er en sikker, sort viden. Graferne går én vej. De er ganske vist ikke lige akkurat *100 procent sikre*, men sikkerheden er større end den, som vi handler på i andre sammenhænge, får vi at vide. Katherine Richardson har den største sammenligning fremme: Vi står midt i en videnskabelig revolution. Der var Darwin og Galileo. Og os.

Det er sket før i historien. Ny viden frembragt i laboratorier og tænksomme menneskers systematiske afprøven af ideer ophører pludselig med at være sær kringlet naturvidenskab eller nørdede forsøg i lukkede rum. Med ét lykkes det videnskabens helte at gøre det tvivlsomme (næsten) sikkert. I samme bevægelse som det lukkede rum bryder sammen, bliver den (næsten) sikre viden offentlig og dermed politisk. Næsten sikker viden kan der derfor ske alt muligt med.

Vi ved, at der er Darwin-kritikere, og at Galileo havde det hårdt. I dag har vi klimaskeptikere, klimativvlere eller blot mennesker, som ikke helt begriber, hvilken stor fortælling videnskaben nu åbenbarer. Her i universitets festsal forekommer kritikerne at være et (næsten) ikke-eksisterende mindretal. „Vi er den første generation, der ved, hvad der sker,“ siger Richardson og giver dernæst denne viden vinger på: „Og vi er den første generation, der kan gøre noget ved det.“ Det er ånden. Vi *kan* gøre noget. Og vi kan gøre det nu. Vi kan allerede nu gøre det.

På et universitet med notorisk dårlige traditioner for billige, sukrede småkager og sur hvidvin er den veltillavede økologiske mad og den fornuftige frugt-saft i pauserne måske et varsel om et nyt grønt universitet. Det vil vi godt tvivle på. Men efter det 20. århundredes universitets ubegribeligt detaljerede discipliner er klimaet et af de mest lovende udgangspunkter for et tværvidenskabeligt engagement nogensinde. Klimaændringer er en metafor og en virkelighed (med en indbyrdes relation, som ikke er helt afgjort), som oven i købet er indbygget politisk i stor skala. Videnskaberne har længe haft traditioner for at engagere sig politisk, men det er nyt, at det er vejrudsigten, der løber med hele den politiske opmærksomhed. Appellen i festsalen er, at vi med et ikke svigtende fokus på vores handlemuligheder tilpasser vores samfund til klimaændringerne og derved afbøder de dystre udsigter. Kritikere kan godt stille deres spørgsmål, men vi er så sikre, at vi (næsten) glemmer usikkerheden.

Sommetider er verden bare sort-hvid

Vi ved, at videnskaben ikke er den eneste spiller på klimabanen. Vi ved også, at den ikke er i ental. Vi er derfor taget på besøg hos skeptikerne eller realisterne,

som de også kalder sig selv. Alle vil jo gerne have virkeligheden på sin side. Det foregår i Forfatterforeningens lokaler i Strandgade, hvor en lille lap papir ved dørtелефonen kundgør, at det er her, Copenhagen Climate Challenge foregår.

Talere fra ind- og udland mødes under hovedbudskaberne: Videnskaben har *ikke* opnået enighed om klimaforandringer. Variationerne de sidste hundrede år overstiger *ikke* den naturlige variation. CO₂ har *ikke* skadelige effekter. De klimamodeller, som anvendes til at forudsige ændringer, giver *ikke* mening. Der vil kun være tale om meget små havstigninger, op til 18 cm, over det næste århundrede, helt i overensstemmelse med den naturlige variation. IPCC har fremlagt sine analyser gennem omfattende rapporter. Her henviser man i stedet til NIPCC-rapporten (Nongovernmental International Panel on Climate Change), som har samme format og er lige så omfangsrig. Men som altså fremlægger de stik modsatte resultater. Her går alle graferne i jævne horisontale bevægelser.

De små bølgegeange og naturlige variationer i graferne afspejler imidlertid ikke stemningen i lokalet. Der er råben af kommentarer og en uro på stolerækkerne, der langt overvejende er besat af jakkekædte, ældre herrer. Allerhøjst går det for sig, da en journalist fra *The Guardian* rejser sig op og meddeler, at han netop har været i Bangladesh og med videnskabsfolk dér har fået set og bekræftet, at der er tale om synlige og alvorlige havspejlsstigninger. Den svenske professor emeritus Nils-Axel Mörner, som netop har havspejlsstigninger som sit område, ryger op af sin stol og afviser energisk påstandene som uhyrlige. Med andre femotte rungende stemmer i lydligt sammenstød bryder samtalen sammen. „Order, order,“ råber Lord Monckton på sit ærkebritiske og får fat i en dommerfløjte.

Der er ikke blot tale om en strid i de videnskabelige rækker, hvor graf stilles over for graf. For gruppen af talere handler det også om grupper af videnskabsfolk over for hinanden. NIPCC-rapporten indeholder en protestskrivelse, som anfører, at drivhusgasser ikke udgør en trussel, bakket op af ikke færre end 31.000 underskrifter fra amerikanske universitetsuddannede, heraf mere end 9.000 personer med en ph.d.-grad inden for forskellige discipliner. I Forfatterforeningens lokaler kommer der flere og flere forskelle til, som tegner et portræt af „de andre“, frelserne nede ad gaden, de grønne derude på COP'en, som med en blanding af pseudovidenskabelighed, idealisme, opportuniste og vestligt selvhad og humorforladt bekymring er ved at spolere vestlig økonomi og befolkningernes frihed.

Undervejs er der flere appeller til, at klimarealister holder sig strikt til de videnskabelige facts og ikke slår ind på en politisk kurs. Alligevel er der talrige henvisninger til traditionelt højreorienterede interesser, indflettet i stærke krav om personlig frihed og økonomisk vækst. Danmark omtales som „en socialistisk stat“ med et skattesystem, der er gået grassat, og hændervridende pædagoger anklages for helt uden saglig grund at jage en skræk i vores børn.

Ethvert samfund indeholder flere sandheder, flere versioner af verden. Nogle gange er verdensversionerne sort-hvide eller lilla-gule, og vil kontrasterne ikke søge mod det grå felts farvekompleksitet, så *er* der socialt set tale om dobbelte sandheder, flere verdensversioner. Selve overbevisningen behøver vi i hvert fald ikke tvivle på i denne gruppe. Her er de sikre. Vi kan i hvert fald ikke se, hvad de gør af deres „næsten“, hvis der er et.

„Dette er ikke en klimaforsker“

Ingen videnskabelige discipliner synes at kunne ignorere klimaet. Regionale specialister tager et uvant tematisk fokus, der gennemhuller de sædvanlige geografiske grænser om den videnskabelige interesse. Folk fra de tørre fag beskæftiger sig med vandet, som bobler frem i faretruende mængder eller på forkerte steder rundt om i verdensbillederne, i litteraturen, i sproget og i kunsten. Politologer, der i øvrigt beskæftiger sig med andre fænomener, flyder med strømmen og forsøger at få greb om klimaet som en motor for forandringer.

Som tilhørere til mange klimaseminarer, her og nu på Nordisk Institut for Asienstudier, ser vi ofte en alternativ og interessant form for „klimaskepsis“, der ligger milevidt fra historien om, at de aktuelle klimaforandringer er en storm i et glas vand. Denne anden langt mere lavmælte klimaskepsis ytrer sig som en modvilje mod at lade sig klassificere som netop *klimaforsker*. I en mildt undskyldende tone kan man høre især humanistiske og samfundsvidenskabelige forskere indlede klimaseminarer med at sige, at de i virkeligheden slet ikke er klimaforskere. De er blot almindelige forskere, der lejlighedsvis er af huse for at se på deres interessefelt i et klimaperspektiv, og som i øvrigt kan melde, at mens klima nok er en faktor i deres materiale, er det ikke altid den vigtigste.

Mens det selvfølgelig ikke kan udelukkes, at denne subtile klimaskepsis er ment som et værn mod beskyldninger om forskningsmæssig opportunistik, er der grund til at reflektere over, hvad det er for en virkelighed, de, der så må opfattes som virkelige klimaforskere, tænkes at befinde sig i. Er det en virkelighed, hvor klimaet entydigt kan udkrystalliseres som årsag og virkning, gåde og forklaring, undersøgelsesfelt og konklusion? At klimaet som faktor i menneskelivet blander sig uløseligt med andre faktorer er for en antropologisk betragtning ikke i sig selv et argument imod at erklære sig som klimaforsker. Tværtimod, faktisk. Det er et argument for, at det netop kun er i virkeligheden, at man antropologisk kan studere klima – hvilket præcis indebærer, at klimatiske faktorer ikke isoleres som absolutte og enestående motiver bag menneskelig handling og social forandring.

I hjertet af København, under vægten af jordkloden

100.000 mennesker er samlet i Københavns gader. Set fra et sted i den tætte mængde forekommer dette samlede overslag fjernt. Tallet centrerer en begivenhed, som oplevet fra dens midte ikke har noget enkelt og identificerbart centrum. Demonstrationen, arrangeret af 12. december-initiativet, rummer i stedet en uendelig række figurer, der muligvis nok har en vis lighed med den store, samlede tegning, men som alligevel er fraktal, i den forstand at hvert udsnit af figuren er lige så kompleks som helheden.

I den bidende kulde på Christiansborg Slotsplads bliver vi fra scenen opfordret til at kramme den nærmeste af vores meddemonstranter for at holde varmen. En ung engelsk pige vender sig imod mig, den ene udsendte antropolog, men hendes arme er allerede i brug, hvilket gør det vanskeligt for os at følge opfordringen i højtaleren. Over hovedet holder pigen en stor bold udformet som en jordklode. Et øjeblik ser det ud til, at hun vil tabe jorden på gulvet. Det må ikke ske, så jeg rækker ud efter kloden, som vi ved fælles hjælp får stabiliseret.

We love green, but we love profit more lyder det taktfaste råb fra en gruppe på cirka 20 unge mennesker. De er klædt helt i hvidt og udstyret med diverse rekvisitter, der skal signalere rigdom og overklasse: champagneglas, hårnet, cigaretrør, pelskraver og lange, hvide handsker. Lige foran dem går en gruppe mennesker med cubanske flag, og bag dem et par fra foreningen Jyder mod overflødige motorveje. Mere højroste end de hvidklædte er gruppen af rødklædte *klimagældsagenter*, organiseret af Mellemfolkeligt Samvirke under sloganet *Rich countries pay your climate debt*. Bag dem trisser en lille gruppe mere stilfærdige demonstranter klædt ud som pingviner.

En delegation fra Oxfam International tripper i en improviseret „line dance“ fra side til side, formentlig i et forsøg på at holde varmen. De er udstyret med redningsbælter af hårdt pap og med en påskrift om, at klimaforandringer dræber, og at det er nu, vi skal redde de mest udsatte menneskers liv. I demonstrationens menneskehav er redningsbælterne lette at få øje på. *Tck, tck, tck* lyder et anden af indskrifterne på bæltet. Uret tikker, hjertet banker, hele verden fra forstanden, gør dog noget, løb for livet.

Faklerne kan ses og musikken høres på lang afstand af Bella Center. Demonstrationsoptoget har nået sit mål – geografisk i hvert fald. En lang række talere maner til politisk handling fra scenen. Mary Robinson bliver flankeret af en ung kvinde af indisk herkomst, som trækker en tråd tilbage til Gandhis protestbevægelse, og af en indfødt amerikaner, iført en hættetrøje for et sportshold ved navn Warriors.

I mellemtiden har jeg slået mig sammen med en ven, som arbejder for Nationalmuseet, og som er i gang med en indsamling af genstande fra dagens hændelser – en indsamling til eftertiden, som det hedder i museets fundats. En

belgisk pige donerer sit kunstværk til formålet – en stor forgrenet kæp pyntet med diverse ting: et mast engangskrus, en flamingoplade, en plasticpose og et rødt og hvidt plasticbånd.

Demonstrationen er slut. Læsset med jordklode, skilte, kunstværk, redningsbælte og andre ting til museet sætter vi os på cyklerne for at køre mod Prinsens Palæ. Først skal vi passere betjente til hest, frysende meddemonstranter, flere betjente og på Islands Brygge til sidst en ikke helt appelsinfri fodgænger, der efter lidt betænkningstid råber „kør forsigtigt“ efter os. Af hensyn til eftertiden er det præcis, hvad vi har gjort: kørt forsigtigt, lastet med en (måske) CO₂-neutral indsamling.

Menneskenes kasketter, Guds kærlighed

Uden for Københavns Domkirke står en isbjørn og smelter om kap med den anden isbjørn på Gammeltorv. Dens iskrop stammer fra Svalbard, og den har indtaget den fornemme tomme plads som bronzestatuen af David havde haft i 150 år, før soklen for nylig blev påkørt af en bilist og statuen siden stjålet. Først David, så isbjørn. En svensk julemand har taget opstilling i en mindre udendørs kødrand ved den økumeniske gudstjeneste med deltagelse af protestantiske, katolske, ortodokse og mange andre kristne kirkesamfund. Kirken er propfuld af biskopper og andre kirkelige overhoveder, derunder den danske dronning. 500 særligt indbudte, 1000 andre. Gudstjenesten kan også ses udenfor på en storskærm på Vor Frue Plads.

Vi har det koldt om ørerne herude. Gudstjenestedeltageres hovedbeklædninger signalerer andet end kulde. Den engelske ærkebiskop Rowan Williams har den største på: Den stråler af guld og glimmer, som var solen og kongen selv kommet på besøg med sit budskab om, at vi ikke skal frygte verden og hinanden, men have tillid til Guds gode, smukke og komplekse skaberværk. Desmond Tutus violette kalot, en russisk ortodoks sort, høj hue, nogle nonners tørklæder og dronning Margrethes fyldige damehat er mindre iøjnefaldende, men stadigvæk sigende. At være dronning indebærer særlig hovedbeklædning, ligesom det gør for julemanden, ærkebiskoppen og de påfaldende få politifolk. Dronningens chauffør har en ordentlig kasket på. Selvfølgelig. Noget på hovedet er en af de oplagte muligheder. Kjoler, også til præster, frisurer, tøj er andre helt almindelige kandidater i den kulturelle forskelsdannelse.

Mindst et kvarter sidder hovedparten af deltagerne og venter på de særlige deltagere. Det er også en forskel. Selv statsministeren venter og venter. Hans hustru har en påfaldende kort nederdel på. Hvad kan det mon betyde? Så går en procession med blandt andet kormedlemmer, som bringer den globale opvarm-

nings blegede koraller, gletsjersten og udtørrede majscolber, op mod korbuen. I Faderens, Sønnens og Helligåndens navn skrider liturgien frem med sang, bøn, prædiken og velsignelse. Til sidst ringer klokkerne de varslede 350 gange, 350 for 350 ppm (parts pr. million = antal molekyler pr. million), som af blandt andet James Hansen, NASA, er blevet etableret som såkaldt tålegrænse for drivhusgasser såsom CO₂. Tankegangen er, at den skal respekteres, hvis ikke klimaet skal løbe løbsk. I ugerne op til COP'en har denne symbolske markering været omstridt og kritiseret af både kirkefolk og politikere for at reducere religion til politik og grøn aktivisme. Forskellene mellem talerstole, sociale domæner og kasketter er imidlertid ikke faste i den globale klimakulturalitet. Her er der mulighed for en 350-ppm-gudstjeneste med ærkebiskoppens udtrykte tro på, at vi ikke er dømt til „at fortsætte i en nedadgående spiral af grådig, vanedannende kærlighedsløs adfærd“. Københavns Drengekor synger „I østen stiger solen op“, mens solen udenfor er ved at gå ned over en mørk by. Det er koldt nu, ærkekoldt, og isbjørnen sveder ikke mere. Natur, klima, religion og politik går ikke hver til sit, så længe der er COP'en til.

Køens liturgi, afdæmpende kulde

Det forlyder i pressen, at der er kø ved Bella Center, og at den snegler sig af sted med ventetid i flere timer og gratis kaffe fra Per Stig Møller. Det må inspiceres. Morgenen er vandkold med lave skyer, dybt sjap og fyldte toge. Metrostationen ved Bella er lukket som led i *crowd control*. Så føler man sig placeret. Crowd. Derfor danner der sig en kolonne af frysende mennesker fra Sundby mod Bella. Vi går forbi en VIP-indgang med et stor areal til opvarmede biler og en overdækket ankomst. Der falder lidt sne på dem alle sammen: en sheiklignende araber, en kold afrikaner i tynde sko, en vegetarisk asiat i et dyre kostume, politi, der til lejligheden er klædt ud som legetøjstransformere med veste, hjelme, stave, peberspray og meget andet.

Det handler selvfølgelig om at have adgangstegn, og det har vi ikke. Det er intet mindre end to forskellige slags *badge*, vi ikke har. Så vi kan end ikke komme til at stå i kø, som vi havde håbet på. Det havde ellers været et godt sted at tale med deltagerne. De ville have tid. Og vi kunne måske have mødt forhandlere og ngo'er fra så fjerne stater som Cook-øerne eller Kiribati. Høre om undergang eller fortrøstning eller kolde fødder.

Der er store, tunge jernstativer, der adskiller indgangene for ngo'er, politikere og for FN-vip'er. På universitetet, hvor vi arbejder, er vi også vip'er (videnskabeligt personale), men her er vi heller ikke *important*. Vi er decideret i omegnen af COP'en.

Vi tager hjem og ser fjernsyn i stedet for: Tv2 News følger sammen med resten af den danske og udenlandske presse den mindre, men intense demonstration arrangeret af Climate Justice Action, som går fra Tårnby Metro-station til indgangen af Bella. Presse, politik og demonstranter har også liturgiske hatte på: En fotograf har taget en sort skisportsagtig hjelm på, han skal nok tæte på den forventede kamp. Ellers er det mørke strikhuer, der dominerer, for det kommer til at tage timer i det nu gammelkendte nordeuropæiske køleskab. Alt har længe været planlagt via møder, udtalelser, hjemmesider, interviews, arrestationer og overvågning. Det hele er planlagt. Måske er de beskedne resultater, vi spår, det også. Snart kommer Hillary og Obama flyvende. De vil redde verden, siger de. Interessant. Hvad skal det betyde?

Det er lukketid

Foreningen Friends of the earth international holder udsalg. Hvad skal det betyde? Skal man mon lægge andet og mere i det, end at man på COP'ens sidste dag kan købe to kalendere (trykt på 100 procent genbrugspapir og med plantebaseret blæk) for én kalenders pris? Er det nu eller aldrig for Jordens venner? Justin, der sælger kalenderne på Klimaforum 09 i Vandkulturhuset i DGI-byen, er fra Irland. Eller det vil sige, han studerer i Irland, men er egentlig fra staterne. Det virker, som om han på dagen, hvor Barack Obama ankommer til København for at kaste glans over Bella Center, hellere vil identificere sig med den grønne ø.

De udstillede fotos fra Maldiverne, der afbilder den truede østats strande med kridhvidt sand, kokospalmer og azurblåt hav, kunne ved første øjekast ligne tillokkende reklamer for svømmebassinet, der også har til huse i DGI-byen. Men det er ikke billeder, der skal lokke frivillige i vandland. Det er fotos, der viser befolkninger på dybt vand – ufrivilligt. Vandkultur kan betyde flere ting. Fra det rekreative til det destruktive. For Maldiverne og andre lavtliggende øsamfund i verdenshavene er det (måske) ved at være sidste udkald. Vandet nærmer sig, og det er lige nu, nogen skal skride ind for at afværge en lurende katastrofe.

Unlock the concentration camps of Sri Lanka står der på et skilt på væggen. For De Tamilske Tigre i Sri Lanka er tiden også både moden og knap. Efter 25 års borgerkrig på øen forekommer også et klimaforum i København tydeligvis som en brugbar platform til at mane til politisk handling for at løse konflikten. Der er jo faktisk ved nærmere eftertanke også et problem med skovfældning på øen.

Fire måneder tog det Chris, initiativtageren til Zero Carbon Caravan, at cykle til København fra Wales. Nu hviler han sig i en stol under billederne fra Sri Lanka. Skuffet over det sandsynlige resultat af forhandlingerne i Bella Center, skuffet over, at han ikke måtte cykle over Storebæltsbroen og derfor alligevel har udledt

en smule CO₂ på sin færd mod København, og så endda så tæt på målet. Det tager helt tydeligt tid at forlige sig med, at projektet lige akkurat ikke kunne gennemføres. Chris lægger dog nye planer. Næste år gør vi det, siger han. Vi arrangerer en „zero carbon“-koncert med Rolling Stones, Paul McCartney, og hvem der ellers vil spille med. Vi må forfra, i sadlen igen, i forlænget spilletid.